

Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet

Tietopaketti pk-yrityksille

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Vastuullisuuden vapaaehtoinen raportointi on oiva keino kehittää vastuullisuutta myös pk-yrityksissä.

Raportoinnista ja sen tarpeellisuudesta

Taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen vastuullisuus voivat parhaimmillaan parantaa pk-yritysten kilpailukykyä. Vastuullisuuden merkitys kasvaa erityisesti yritysten kansainvälistyessä, esimerkiksi haettaessa yritykselle ulkomaista rahoitusta. Vaikuttavuuden takia myös sidosryhmien on hyvä tunnistaa yrityksen vastuulliset toiminta- ja tuotantotavat. Sidosryhmiä ovat kaikki organisaatiot ja henkilöt, joihin yritys toiminnallaan vaikuttaa tai jotka puolestaan voivat vaikuttaa yritykseen.

EU:n vihreässä kirjassa vuodelta 2001 todetaan, että ”varsinkin pk-yrityksille on tarjottava ohjausta ja välineitä, joiden avulla yritykset voivat raportoida yritysten yhteiskuntavastuuta koskevista toimintalinjoistaan, menettelyistään ja suorituskyvystään tehokkaalla tavalla”.

Yhä useammat pienet ja keskisuuret yritykset ovatkin alkaneet kiinnostua toimintansa vastuullisuuden kehittämisestä. Vastuullisuuden vapaaehtoinen raportointi on oiva keino kehittää vastuullisuutta myös pk-yrityksissä. Vastuullisuudesta raportointi ei korvaa yrityksiä koskevia lakisääteisiä raportointi- ja muita tiedonantovelvoitteita.

Isojen yritysten tapaan **pk-yritysten ei voida odottaa laajoa ja kattavia yritys vastuun raportteja, koska niillä ei ole sitä varten välttämättä riittäviä resursseja.**

Työ- ja elinkeinoministeriön laatiman ”Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet” -tietopaketin tarkoitus on tutustuttaa pk-yritykset vastuullisuuden raportointiin. Siksi tietopaketti sisältää vain keskeisimmät ja suomalaisten yritysten toimintaympäristöön sovelletut vastuullisuuden mittarit, joiden avulla yritykset voivat arvioida ja varmistaa toimintatapojensa vastuullisuuden ja joista pk-yritysten kannattaa tie-

dottaa sidosryhmilleen. Olennaista on keskittyä yrityksen nykyisen toiminnan arviointiin ja tavoitteiden asettamiseen vastuullisuuden parantamiseksi.

Raportointiesitteen sisällön luomisessa on hyödynnetty soveltaen kansainvälisesti hyväksytyyn Global Reporting Initiative:n GRI G3 -ohjeiston indikaattoreita ja toimintatapoja sekä kirjanpitolautakunnan Toimintakertomuksen laatiminen -yleisohjeeseen (12.9.2006) sisältyviä toimintakertomuksen henkilöstö- ja ympäristötietoja koskevia tunnuslukuja. GRI:n toimintatapaan kuuluu muun muassa se, että jos yritys jättää raportoimatta jonkin mittarin, se tulee perustella. GRI G3 on laadittu ensisijaisesti suurille, kansainvälisesti toimiville yrityksille. Siksi kaikki ohjeiston mittarit eivät sovellu tai ole hyödyllisiä suomalaisten pk-yritysten näkökulmasta. Kirjanpitolautakunnan yleisohje koskee suomalaisten yritysten ja muiden kirjanpitovelvollisten lakisääteistä raportointia, mutta ns. pienet kirjanpitovelvolliset on vapautettu velvollisuudesta laatia toimintakertomus.

Kotimarkkinoilla toimivien pk-yritysten näkökulmasta tarpeellisia eivät ole esimerkiksi sellaiset GRI:n mittarit, joista Suomessa on säädetty laeilla, kuten kaikki GRI:n ihmisoikeusindikaattorit. Ne tulevat olennaisiksi suomalaisille pk-yrityksille, jos ne laajentavat toimintaansa kansainvälisille markkinoille ja kansainvälisiin hankintoihin.

GRI G3 on laaja, eri organisaatioiden kansainvälisessä yhteistyössä laatima raportointistandardi. Se sisältää A-, B- ja C-tason raportoinnin ohjeistot. C-taso soveltuu parhaiten aloitteleville yrityksille ja pk-yrityksille. Kokemuksen karttuessa yritys voi siirtyä raportoimaan esimerkiksi GRI G3 raportointistandardin mukaan haluamallaan tasolla.

Raportoinnin ensi askeleet -tietopaketti sisältää neljä osaa. Kukin niistä kuvaa lyhyesti, mitä tietoja pk-yritysten olisi hyvä raportoida toimintansa sidosryhmilleen.

Yhteiskunta- ja yritysvastuun määritelmä

Yhteiskunta- ja yritysvastuu tarkoittaa yritysten, julkisen hallinnon ja työyhteisöjen vastuuta toimintojensa vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan, sidosryhmiin ja ympäristöön.

Vastuullisuudesta käytetään muitakin käsitteitä, kuten vastuullinen yritystoiminta, yritysvastuu, yrityskansalaisuus ja yhteiskuntavastuu. Ne tarkoittavat pääosin samaa, mutta vastuullisuuden laajuus vaihtelee. Esimerkiksi yrityskansalaisuus viittaa vain yritysten vastuullisuuteen.

Tässä esitteessä käytetään pääosin **yritysvastuu-termiä**, sillä vastuullisuudesta raportointi on osa vastuullisuudesta ja sen kehittämistä kiinnostuneen yrityksen toimintaa.

Yritystoiminnalla voi olla ympäröivään yhteiskuntaan voimakkaita taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia vaikutuksia. Yritys vaikuttaa sidosryhmiinsä taloudellisesti muun muassa maksamalla palkkaa työntekijöilleen sekä veroja valtiolle ja kunnalle. Vastuullisen yrityksen sosiaalisia vaikutuksia puolestaan ovat esimerkiksi henkilöstön hyvinvointi, korkea asiakastyytyväisyys sekä turvalliset tuotteet ja palvelut. Yrityksen ympäristövastuuseen kuuluvat muun muassa materiaalien, energian ja veden säästeliäs käyttö sekä ilmastonmuutoksen torjunta. Vastuutonta on esimerkiksi myydä myrkyllisiä tuotteita tai saastuttaa ympäristöä.

Yritysten tulee pyrkiä minimoimaan vapaaehtoisesti toimintansa kielteiset ja maksimoimaan myönteiset vaikutukset.

Vastuullisuuden lähtökohtana ovat lakien noudattaminen ja niiden minimivaatimusten ylittäminen. On tärkeää, että vastuullisuus on osa yrityksen jatkuvaa toimintaa, ei pelkästään yksittäisiä hyviä tekoja. Vastuulliset toimintatavat ovat kestäviä ja edistävät yhteiskunnan hyvinvointia sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä. Siksi on hyödyllistä, että yritykset ja eri toimialat esimerkiksi ennakoivat tulevaa kilpailukykyään ja työllistävyyttään.

1 Perustiedot yrityksestä ja raportista

Yritysvastuuraportin alussa esitellään perustiedot yrityksestä, koska lukija ei välttämättä tunne yritystä ennestään. Perustiedot antavat lukijalle kuvan yrityksen toiminnasta, rakenteesta ja koosta.

Seuraavaksi kuvataan raporttiin liittyviä ominaisuuksia. Ne auttavat lukijaa halutessaan muun muassa vertaamaan nykyisiä tietoja yrityksen aiemmin laatimiin raportteihin tai muiden yritysten yritysvastuun raportteihin.

” Vastuullisuuden lähtökohtana ovat lakien noudattaminen ja niiden minimivaatimusten ylittäminen.

Perustiedot

- 1.1 Yrityksen nimi
- 1.2 Tärkeimmät tuotteet, palvelut ja tavaramerkit
- 1.3 Operatiivinen rakenne (liiketoimintayksiköt, tytäryhtiöt tms.), sisältyvätkö ne raportin laskentakokonaisuuteen
- 1.4 Pääkonttorin ja toimipisteiden sijainti
- 1.5 Yhtiömuoto ja merkittävimmät omistajat
- 1.6 Toiminnan laajuus
 - 1.6.1 Henkilöstön määrä
 - 1.6.2 Liikevaihto
 - 1.6.3 Pääomarakenne (oma ja vieras pääoma)
- 1.7 Yrityksen missio, arvot ja/tai toimintaperiaatteet
- 1.8 Jäsenyydet yhteiskuntavastuun kannalta olennaisissa järjestöissä ja/tai edunvalvontaorganisaatioissa
- 1.9 Yrityksen hyväksymät tai edistämät ulkopuolisten toimijoiden periaatteet, toimintaohjeet ja aloitteet
- 1.10 Yritykselle myönnetty palkinnot, laatumerkit, ympäristömerkit ja vastaavat.

Raporttia koskevat tiedot

- 1.11 Raportin laatijan nimi ja yhteystiedot, jotta sidosryhmät voivat pyytää lisätietoja
- 1.12 Raportin kattama ajanjakso (kalenterivuosi, kaksi viimeisintä tilikautta tms.)
- 1.13 Aiempien yhteiskuntavastuuraporttien, toimintakertomuksien tai muiden yhteiskuntavastuuseen liittyvien tiedotteiden julkaisuajankohdat
- 1.14 Listattuna ne tämän ohjeen kohdat, joita ei raportoida, sekä perustelut, miksi tietoja ei ilmoiteta raportissa.

2 Arvio yrityksen toiminnasta ja suhteista sidosryhmiin

Yritysvastuu kiteytyy yrityksen vastuuseen taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksistaan. Toiminnallaan yritys vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan, ympäristöön ja sidosryhmiinsä. Analysoimalla vaikutuksiaan ja selvittämällä tärkeimmät sidosryhmänsä yritykset saavat kuvan toimintansa vastuullisuuden merkityksestä. Myös tulevien riskien ja mahdollisuuksien analysointi edellyttää yrityksiltä toimenpiteiden jatkuvaa suunnittelua markkinoilla menestymisen varmistamiseksi. Lisäksi lukijat saavat yritysvastuun raporteista tietoa yritysten tärkeimmistä vastuullisuusteemoista.

Arvio yrityksen toiminnasta

Tarkastelukohde	Kuvaus
2.1 Riskit ja mahdollisuudet	Yrityksen tärkeimmät taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset haasteet ja mahdollisuudet tulevien 3-5 vuoden aikana, mielellään tärkeysjärjestyksessä
2.2 Toimintatavat	Keskeiset toimintatavat, joilla yritys pyrkii vaikuttamaan riskeihin ja mahdollisuuksiin itselleen suotuisalla tavalla
2.3 Tarkasteltavan raportointijakson kehitys	Arvio raportointijaksolla tapahtuneesta kehityksestä, saavutuksista ja epäonnistumisista (verrattuna aiemmin asetettuihin tavoitteisiin)

Arvio suhteista sidosryhmiin

Tarkastelukohde	Kuvaus/laskentaperiaate
2.4 Sidosryhmät	Luettelo yrityksen sidosryhmistä, joilla on vaikutusta yritykseen tai joihin yritys voi toiminnallaan vaikuttaa, esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none">● henkilöstö ja muu työvoima● asiakkaat● osakkeenomistajat, sijoittajat ja rahoittajat● alihankkijat● paikallisyhteisöt● yhteiskunta
2.5 Sidosryhmien odotukset ja tarpeet	Luettelo kohdassa 2.4 mainittujen sidosryhmien tarpeista ja odotuksista yrityksen toimintaa kohtaan
2.6 Vaikutukset sidosryhmiin	Lista yrityksen myönteisistä ja kielteisistä taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksista eri sidosryhmiin
2.7 Sidosryhmätoiminnan periaatteet	Yrityksen johtamis- ja menettelytavat sekä yhteistyö- ja tiedottamistavat sidosryhmien tarpeiden huomioonottamiseksi

3 Vastuullisuuden indikaattorit

Tässä mainittujen taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen vastuun indikaattoreiden raportointia voidaan pitää tärkeänä ja tavoiteltavana myös pk-yrityksille. Kaikkiin tarkastelukohteisiin suositellaan lisättäväksi tunnuslukujen lisäksi sanallinen selvitys yrityksen toiminnasta.

Yritys voi kuitenkin jättää raportoimatta jostakin indikaattorista, jos se ei tuota olennaista tietoa yrityksestä sidosryhmille ja kertoa halutessaan, miksi kyseistä indikaattoria ei ole raportoitu. Jotta raportti olisi mahdollisimman hyödyllinen sidosryhmille, yrityksen on hyvä esittää olennaisista indikaattoreista mahdollisuuksien mukaan vertailutietoa aiemmilta vuosilta.

Taloudellisen vastuun indikaattorit

Tarkastelukohte	Kuvaus/laskentaperiaate
3.1 Taloudelliset suoritteet sidosryhmille	Lista sidosryhmille jaetuista taloudellisista suoritteista, kuten <ul style="list-style-type: none">● henkilöstökulut: palkat, sairaskorvaukset ja muut kulut● toimintakulut: maksut tavarantoimittajille, alihankkijoille ja vastaaville● maksut omistajille ja rahoittajille: osingot, korot, lainojen lyhennykset● maksut valtiolle: verot, sosiaaliturvakulut● lahjoitukset ja muut yleishyödylliset panokset

Kaikkiin tarkastelukohteisiin suositellaan lisättäväksi tunnuslukujen lisäksi sanallinen selvitys yrityksen toiminnasta.

3.2 Tulospalkkioiden kattavuus	Tulospalkkioita saavan henkilöstön osuus (palkitsemisjärjestelmään kuuluvat henkilöt / henkilöstön määrä yhteensä) x 100 Maksettujen palkkioiden kokonaissumma (tulos-, bonus- ja muut kannustepalkkiot)
3.3 Valtionapu	Valtion taloudelliset avustukset, esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">● verohelpotukset● tukipalkkiot● investointituet sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan avustukset● rahalliset palkinnot● rahallinen tuki vientitakuulaitoksilta
3.4 Paikallishankinta- periaatteet	Paikallisten hankintamäärien suhteellinen osuus (kuinka paljon hankitaan Suomen ja kotikunnan alueelta verrattuna ulkomaisiin hankintoihin) (paikalliset hankinnat / ostobudjetti yhteensä) x 100

Sosiaalisen vastuun indikaattorit

● Henkilöstö

Tarkastelukohde	Kuvaus/laskentaperiaate
3.5 Henkilöstön kuvaus	<p>Henkilöstön jaottelu:</p> <ul style="list-style-type: none">● työsuhteen tyyppi (kokoaikainen - osa-aikainen)● työsopimuksen tyyppi (vakituinen - määräaikainen)● toiminta-alue (maa tai kaupunki)● ikä- ja sukupuolijakaumat (esim. 20-30; 31-40; 41-50; 51-60; yli 61) <p>Luvut voivat olla</p> <ul style="list-style-type: none">● absoluuttisia (esim. 10 työntekijää, joista 2 osa-aikaisia ja 8 kokoaikaisia)● suhteellisia (esim. 10 työntekijää, joista 20 % osa-aikaisia ja 80 % kokoaikaisia)
3.6 Henkilöstön vaihtuvuus	<p>Henkilöstön vaihtuvuuden määrä ikäryhmän, sukupuolen ja organisaation toiminta-alueen mukaan (palvelukseen tulleet ja palveluksesta lähteneet)</p> <p>Vaihtuvuusprosentti (palveluksesta raportointiajanjaksolla lähteneet henkilöt / työntekijöiden lukumäärä raportointiajanjakson lopussa) x 100</p>

3.7
Työsuhteiden pituus

Keskimääräinen työsuhteen pituus
(kaikkien työsuhteiden pituudet yhteensä /
työntekijöiden lukumäärä)

3.8
Poissaolot, tapaturmat
ja ammattitaudit

Tapaturmien, ammattitautien ja poissaolosten määrät ja työhön liittyvien kuolemantapausten lukumäärä toimialueittain

Tapaturmataajuus
(poissaoloon johtaneiden tapaturmien ja ammattitautitapausten lukumäärä / tehdyt työtunnit yhteensä) x 200 000¹

Poissaoloprosentti
(tapaturmista, sairauksista ja lapsen sairaudesta aiheutuneet poissaolopäivät / teoreettinen säännöllinen työaika päivinä) x 100

Kuolemantapaukset
(absoluuttinen lukumäärä)

3.9
Koulutus

Sanallinen kuvaus henkilöstölle järjestetyistä koulutustilaisuuksista ja osaamisen kehittämishajelmista

Koulutustuntien vuosikeskiarvo työntekijää kohden henkilöstöryhmittäin
(koulutustunnit yhteensä /
työntekijöiden lukumäärä)

3.10
Irtisanomiset

Sanallinen selvitys lakien määräykset ylittävistä toimista, joilla irtisanottuja tuetaan

Työnantajan lopettamien työsuhteiden lukumäärä

¹ 200 000 tunnilla ilmaistaan sadan hengen vuodessa tekemiä työtunteja (100 henkilöä x 50 viikkoa x 40 työtuntia)

3.11
Kehityskeskustelut

Sanallinen kuvaus kehityskeskusteluita ja millä aikavälillä niitä käydään

Kehityskeskustelujen piirissä olevien työntekijöiden osuus
(kehityskeskustelujen piirissä olevat työntekijät / työntekijöiden lukumäärä) x 100

3.12
Hallintoelinten
kokoontulo

Työntekijöiden osuus hallintoelimissä

- sukupuolijakauma
- ikäjakauma

Esim. (naispuoliset hallintoelinten työntekijät / hallintoelinten työntekijät yhteensä) x 100

3.13
Yhdenvertaisuus ja
syrjinnän ehkäisy

Sanallinen kuvaus yrityksen tavoista varmistaa työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu sekä yli 30 henkilön organisaatioiden tasa-arvosuunnitelman pääkohdat ja tavoitteet

Vastuullisuus on osa yrityksen jatkuvaa toimintaa, ei pelkästään yksittäisiä hyviä tekoja.

Yhteiskunta

Tarkastelukohde

Kuvaus

3.14
Paikallisyhteisö

Sanallinen kuvaus positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista paikallisyhteisöön

3.15
Poliittinen
vaikuttaminen

Lista poliittisille puolueille ja organisaatioille sekä poliitikoille annetuista raha- ja muista lahjoituksista²

3.16
Lahjonta

Sanallinen kuvaus yrityksen keinoista estää lahjonta ja muu korruptio

3.17
Asiakastyytyväisyys

Sanallinen kuvaus asiakastyytyväisyyteen liittyvistä käytännöistä ja tutkimusten tuloksista

3.18
Lahjoitukset

Lahjoitusten rahallinen arvo ja kohteet

Lahjoituskohteiden valintaperusteet

3.19
Määräysten-
mukaisuus

Lakien ja määräysten noudattamatta jättämisestä määrättyjen sakkojen rahallinen arvo ja muiden rangaistusten lukumäärä sekä niiden määräytymisperusteet

Sanallinen kuvaus yrityksen korjaustoimenpiteistä vastaavien rikkomusten estämiseksi tulevaisuudessa

² Lahjoitus voi olla esimerkiksi varainhankinnan tukeminen, mainostaminen tai omien toimitilojen luovutus

Ympäristövastuun indikaattorit

Tarkastelukohte	Kuvaus/laskentaperiaate
3.20 Energia	Energian kokonaiskulutus gigajouleina (kuten polttoaineet ja sähkö) Sanallinen kuvaus yrityksen käytännöistä energian kulutuksen vähentämiseksi tai uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseksi
3.21 Materiaalit	Uusiutumattomien, lopputuotteen teko- on käytettävien materiaalien kokonaismäärä tonneina Sanallinen kuvaus yrityksen käytännöistä kierrätettävien materiaalien käytön lisäämiseksi
3.22 Vesi	Veden kokonaiskulutus kuutiometreinä Sanallinen kuvaus kierrätetyn tai uudelleenkäytetyn veden osuuden lisäämismahdollisuuksista
3.23 Luonnon monimuotoisuus	Toiminnan, tuotteiden ja palveluiden keskeiset vaikutukset suojeltuihin tai luonto-ominaisuuksiltaan monimuotoisiin alueisiin (omistaako, vuokraako tai hallitseeko yritys maata suojelluilla alueilla tai onko sillä vaikutusta tällaisiin alueisiin)

3.24 Päästöt ilmaan	Kasvihuonekaasu-, typpi- ja rikkidioksidipäästöt ● mm. hiilidioksidi, metaani, typpioksi- duuli Otsonikerrosta heikentävien aineiden päästöt tonneina ● mm. fluoratut hiilivedyt CFC, HCFC- aineet, halonit
3.25 Jätevedet	Jäteveden kokonaismäärä kuutiometreinä
3.26 Jätteet	Jätteen kokonaistonnimäärä jätetyy- peittäin ja loppusijoituspaikoittain
3.27 Ympäristö- kustannukset	Ympäristönsuojelun kokonaiskustannukset ja -investoinnit, ml. ympäristölakien ja -määräysten noudattamatta jättämisestä määrättyjen merkittävien sakkojen rahallinen arvo

On hyödyllistä, että yritykset ja eri toimialat ennakoivat tulevaa kilpailukykyään ja työllistävyyttään.

Tavoitteet vastuullisuuden parantamiseksi

Pk-yritysten on hyvä asettaa itselleen tavoitteita vastuullisuuden edelleen kehittämiseksi ja parantamiseksi. Edellä esitetyt vastuullisuusindikaattoreiden tunnusluvut helpottavat yritystä havaitsemaan ja arvioimaan vastuullisen toimintansa kehittämismahdollisuudet.

Yrityksen tulisi asettaa tavoitteet ja toimintasuunnitelmat seuraavien vastuullisuuden osa-alueiden tulevalle parantamiselle:

- Sidosryhmien odotusten ja tarpeiden huomioonottaminen
- Yritystoiminnan keskeisimpien riskien välttäminen ja mahdollisuuksien hyödyntäminen
- Tärkein taloudellisen vastuun parantamiskohde/-kohteet
- Tärkein sosiaalisen vastuun parantamiskohde/-kohteet
- Tärkein ekologisen vastuun parantamiskohde/-kohteet.

Lisätiedot

www.globalreporting.org/Home/LanguageBar/FinnishLanguageBar.htm

www.tem.fi/kirjanpitolautakunta

> Kirjanpitolautakunnan yleisohjeet > Toimintakertomuksen laatiminen 12.09.2006

Yritysvastuu kiteytyy yrityksen vastuuseen taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksistaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
Puh. +358 10 606 000
Telekopio +358 9 1606 2166

www.tem.fi

Suunnittelu ja taitto: Proinno Design Oy
Lokakuu 2009

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY